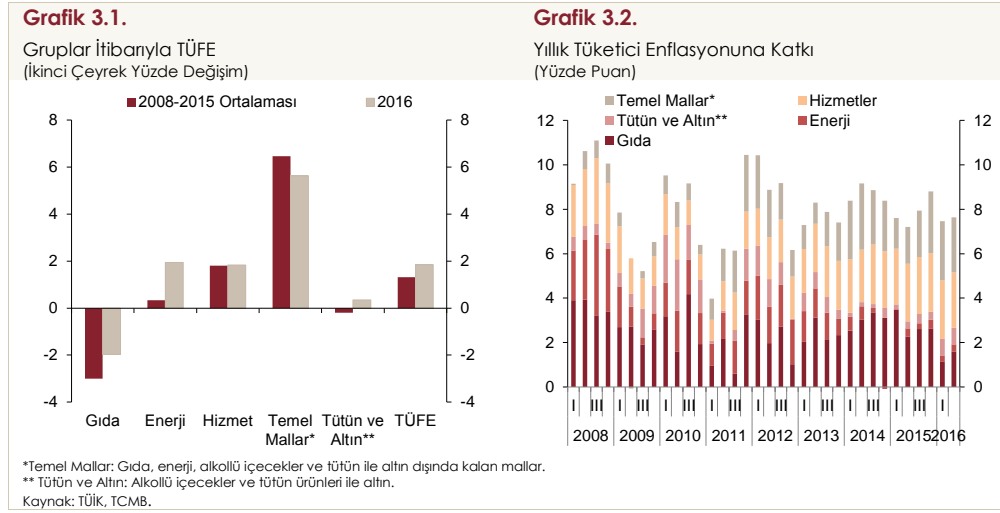

3. Enflasyon Gelişmeleri

2016 yılının ikinci çeyreğinde tüketici enflasyonu bir önceki çeyreğe kıyasla 0,18 puan artarak yüzde 7,64 oranında gerçekleşmiştir. Enflasyonda kaydedilen yükselişte işlenmemiş gıda ve enerji fiyatları belirleyici olurken bu dönemde çekirdek enflasyonu oluşturan temel mal ve hizmet gruplarında yıllık enflasyon gerilemiştir. Türk lirasının görece istikrarlı seyri ile yıllık enflasyon üzerindeki birikimli kur etkileri özellikle temel mal kanalıyla azalmaya devam etmiştir. Buna karşılık, başta petrol olmak üzere, ithalat fiyatlarında bu dönemde artış kaydedilmiştir. Dolayısıyla yılın ikinci çeyreğinde enflasyon, gıda ve enerji gruplarında yükselirken çekirdek gruplarda düşüş kaydetmiştir.

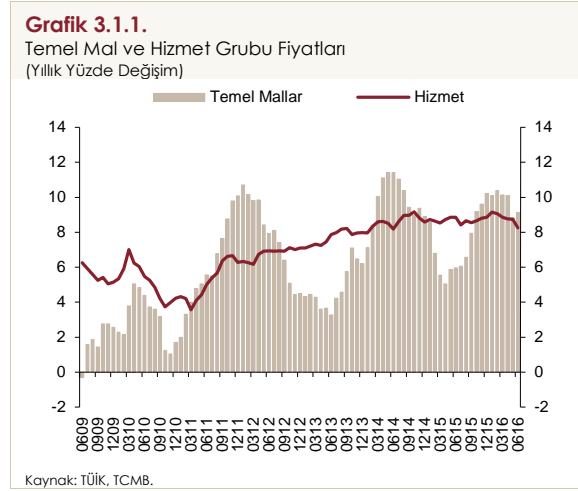

2016 yılının ikinci çeyreğinde fiyat değişimleri gıda ve enerji gruplarında tarihsel ortalamaların üzerinde gerçekleşmiştir (Grafik 3.1). Gıda grubunda işlenmemiş gıda fiyatlarındaki artış, enerji grubunda ise son dönemde uluslararası petrol fiyatlarındaki gözlenen yükseliş belirleyici olmuştur. Öte yandan, temel mal grubunda çeyreklik artış, büyük ölçüde giyim grubundaki sezon artışlarının daha ılımlı gerçekleşmesiyle, tarihsel ortalamaların altında kalmıştır. Hizmet grubunda ise tarihsel ortalamalara yakın bir çeyreklik fiyat artışı gözlenmişse de, yıllık hizmet enflasyonu bu dönemde gerilemiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda ikinci çeyrekte gıda ve enerji gruplarının yıllık enflasyona katkısı sırasıyla 0,5 ve 0,1 puan yükselirken temel mal ve hizmet gruplarının enflasyona katkısı sırasıyla 0,2 ve 0,1 puan gerilemiştir. Böylelikle bu dönemde çekirdek grupların tüketici enflasyonuna katkısında bir iyileşme gözlenmiştir (Grafik 3.2).

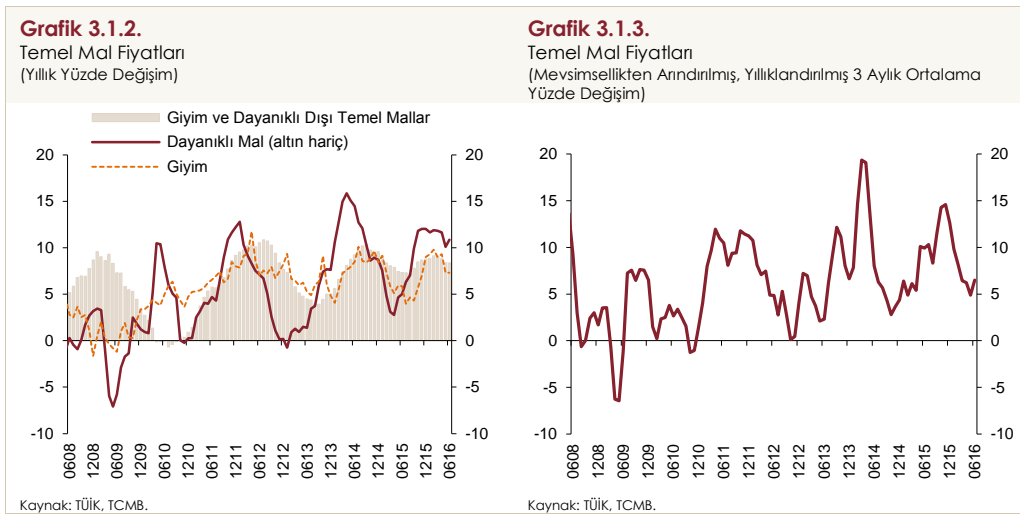
Özette yılın ilk çeyreğinde gıda enflasyonunda gözlenen iyileşme ikinci çeyrekte duraklamış, petrol fiyatlarındaki belirgin artışa bağlı olarak ithalat fiyatlarının enflasyon görünümünü destekleyici rolü kısmen azalmıştır. Diğer taraftan, birikimli döviz kuru etkilerinin azalması ve belirli hizmetlerin yıllık enflasyonunda turizm sektöründeki gelişmelere bağlı olarak gözlenen yavaşlama sonucunda bu dönemde çekirdek enflasyon göstergelerinde bir iyileşme kaydedilmiştir. Önümüzdeki döneme ilişkin olarak döviz kurlarındaki olası oynaklık çekirdek enflasyon görünümü açısından yukarı yönlü riskleri canlı tutmaktadır. Gıda fiyatlarında ise iyileşmenin devamı için belirli ürünlerde alınan tedbirlerin etkin bir şekilde sürmesi önem arz etmektedir. Diğer taraftan, Temmuz ayında tütün ürünlerinde gözlenen yüksek oranlı fiyat artışları yıllık enflasyona yaklaşık 0,5 puanlık ek bir katkı getirmektedir.

3.1. Temel Enflasyon Görünümü

Temel mal grubu yıllık enflasyonu ikinci çeyrekte 1 puan gerileyerek yüzde 9,13 olmuştur (Grafik 3.1.1). Grup enflasyonundaki gerileme giyim grubunda daha belirgin olmak üzere tüm alt gruplar geneline yayılmıştır (Grafik 3.1.2). Temel mal enflasyonu, Haziran ayında dayanıklı mal grubu kaynaklı olarak bir miktar yükselse de ikinci çeyrek genelinde olumlu seyretmiştir.

Yılın ikinci çeyreğinde Türk lirasının görece istikrarlı seyretmesinin katkısıyla dayanıklı mal grubunda fiyatlar, ilk çeyreğe kıyasla daha ılımlı bir görünüm sergilemiştir. Nisan ayında mobilya ile elektrikli ve elektriksiz ev aletleri grupları kaynaklı yükselen dayanıklı mal grubu fiyatları, Mayıs ayında gerilemiş, Haziran ayında ise otomobil ve mobilya fiyatlarındaki artışlar nedeniyle tekrar yükseliş kaydetmiştir. Mobilya grubunda fiyat artışlarının sürmesiyle bu kalemde yılın ilk yarısındaki birikimli fiyat artışı yüzde 7'ye yaklaşmıştır. Giyim grubunda fiyatların mevsim normallerinin altında artış kaydetmesiyle ikinci çeyrekte grup yıllık enflasyonu 1,71 puan gerilemiştir (Grafik 3.1.2). Yıllık enflasyon, giyim ve dayanıklı dışı temel mal grubunda ise daha sınırlı bir oranda düşüş sergilemiştir.

Temel mal grubunun yıllık tüketici enflasyonuna katkısı ikinci çeyrekte yaklaşık 0,2 puan azalarak 2,48 puan olmuştur. Temel mal enflasyonunun ana eğilimi ise önceki çeyreğe kıyasla yatay seyretmiştir

(Grafik 3.1.3). Özetle yılın ikinci çeyreği, temel mal fiyatları üzerinde birikimli döviz kuru etkilerinin hafiflediği ancak ana eğilimde belirgin bir değişimin gözlenmediği bir dönem olmuştur.

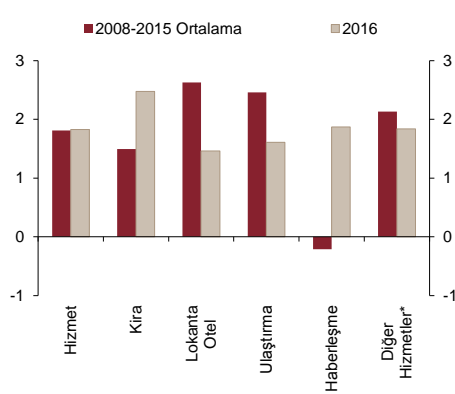
Tablo 3.1.1.Mal ve Hizmet Grubu Fiyatları
(Üç Aylık ve Yıllık Yüzde Değişim)

	2015				2016		
	II	III	IV	Yıllık	I	II	Yıllık
TÜFE	1,68	1,39	2,44	8,81	1,75	1,84	7,64
1. Mallar	1,37	0,81	3,02	8,79	1,51	1,85	7,37
Enerji	1,44	-0,70	0,24	2,96	0,85	1,94	2,33
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	-3,85	2,85	3,03	10,87	2,65	-1,97	6,63
İşlenmemiş Gıda	-9,27	3,56	4,07	13,83	2,49	-5,29	4,62
İşlenmiş Gıda	1,45	2,22	2,11	8,33	2,80	1,01	8,38
Temel Mallar	6,60	-0,57	5,15	10,22	-1,18	5,63	9,13
Giyim ve Ayakkabı	22,37	-11,81	15,34	9,00	-12,42	20,44	7,30
Dayanıklı Mallar (Altın Fiyatları Hariç)	1,43	4,57	1,66	12,05	3,70	0,57	10,87
Mobilya	1,24	3,20	2,32	10,70	5,72	1,03	12,79
Elektrikli ve Elektriksiz Aletler	0,98	4,00	1,96	9,69	1,38	-1,04	6,39
Otomobil	1,51	5,71	1,07	14,01	4,95	1,28	13,56
Diğer Dayanıklı Mallar	3,70	2,61	2,94	12,28	0,87	2,40	9,11
Giyim ve Dayanıklı Dışı Temel Mallar	2,16	2,25	2,32	8,79	2,06	1,48	8,36
Alkollü İç. Tütün Ür. ve Altın	0,61	2,32	-0,94	6,56	11,14	0,35	13,05
2. Hizmetler	2,40	2,76	1,10	8,85	2,33	1,83	8,25
Kira	1,77	2,38	1,90	7,73	1,80	2,48	8,83
Lokanta ve Oteller	3,59	4,29	1,34	13,23	2,53	1,46	9,95
Ulaştırma	2,06	1,41	0,56	4,17	1,47	1,61	5,14
Haberleşme	-0,11	1,53	0,63	4,36	0,00	1,87	4,08
Diğer Hizmetler*	3,00	2,87	0,92	10,09	3,65	1,84	9,59

*Kira, lokanta ve oteller, ulaştırma ile haberleşme hizmetleri dışında kalan hizmetler.

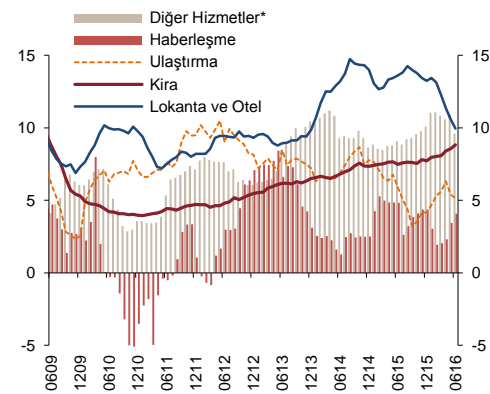
Kaynak: TÜİK, TCMB.

Hizmet fiyatları yılın ikinci çeyreğinde yüzde 1,83 ile geçmiş dönem ortalamalarında artarken grup yıllık enflasyonu 0,6 puanlık azalışla yüzde 8,25 olmuştur (Grafik 3.1.1, Grafik 3.1.4). Bu dönemde lokanta-otel, diğer hizmetler ve ulaştırma gruplarında fiyat artışları tarihsel ortalamalara göre düşük seyretmiş ve bu gruplarda yıllık enflasyon azalış kaydetmiştir (Grafik 3.1.4 ve Grafik 3.1.5). Buna karşılık, son dönemde ivmelenen kira ve haberleşme hizmetlerinde hem tarihsel ortalamalara göre daha olumsuz bir ikinci çeyrek fiyat artışı gözlenmiş hem de yıllık enflasyon yükselmiştir (Grafik 3.1.4, Grafik 3.1.5).

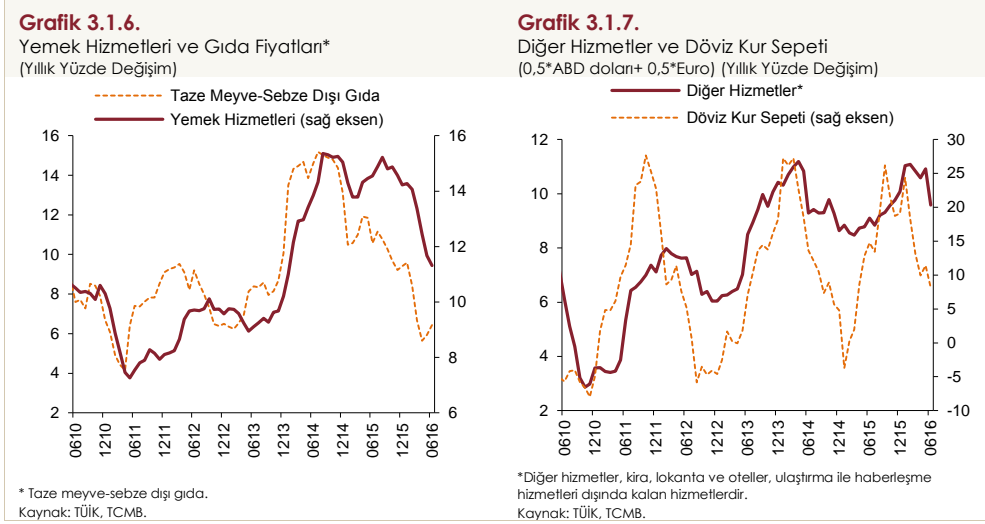
Grafik 3.1.4.Alt Gruplar İtibarıyla Hizmet Fiyatları
(İkinci Çeyrek Yüzde Değişim)

*Diğer hizmetler kira, lokanta ve oteller, ulaştırma ile haberleşme hizmetleri dışında kalan hizmetlerdir.

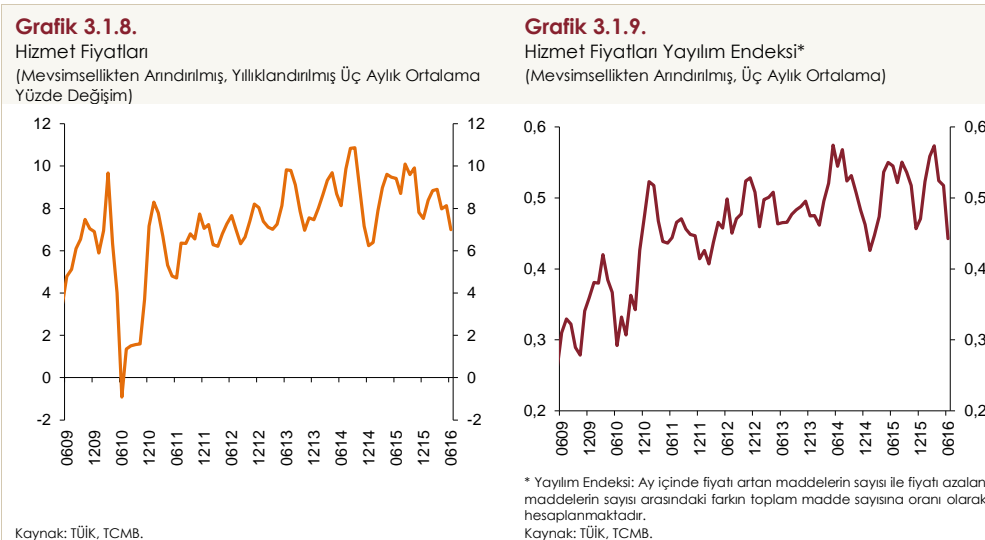
Kaynak: TÜİK, TCMB.

Grafik 3.1.5.Alt Gruplar İtibarıyla Hizmet Fiyatları
(Yıllık Yüzde Değişim)

Yılın ikinci çeyreğinde hizmet enflasyonu üzerinde maliyet yönlü baskılar kısmen zayıflamıştır. Taze meyve ve sebze dışı gıda grubu gelişmelerine duyarlı olan yemek hizmetlerinde yıllık enflasyon bu dönemde yüzde 11,32'ye gerilemiştir (Grafik 3.1.6). Diğer taraftan, özellikle yabancı turist sayısındaki azalışa bağlı olarak, konaklama hizmetleri fiyatları endeksi tarihinde ilk defa bir yılın ikinci çeyreğinde gerilemiştir (yüzde 2). Böylece, lokanta-otel grubu yıllık enflasyonundaki yavaşlama daha belirgin olmuştur. "Diğer hizmetler" grubunda ise birikimli döviz kuru etkilerinin yavaşlamasıyla yıllık enflasyon bir önceki çeyreğe kıyasla 1,25 puan gerilemiştir (Grafik 3.1.7).

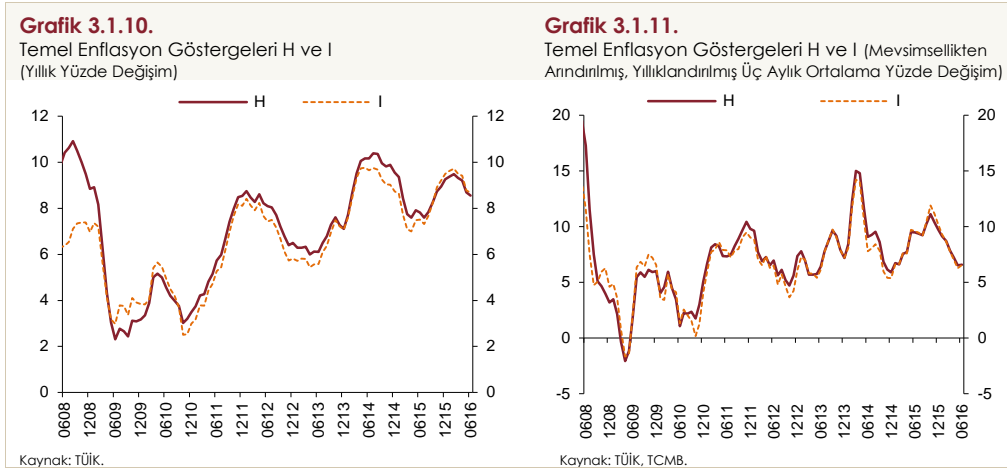
Hizmet enflasyonunun eğilimine ilişkin göstergelerde yılın ikinci çeyreğinde görece ılımlı bir seyir gözlenmiştir. Hem mevsimsellikten arındırılmış üç aylık ortalama verilerle takip edilen enflasyon eğiliminde yavaşlama kaydedilmiş hem de yayılım endeksiyle takip edilen fiyat artırma eğiliminde bir azalış gözlenmiştir (Grafik 3.1.8, Grafik 3.1.9).

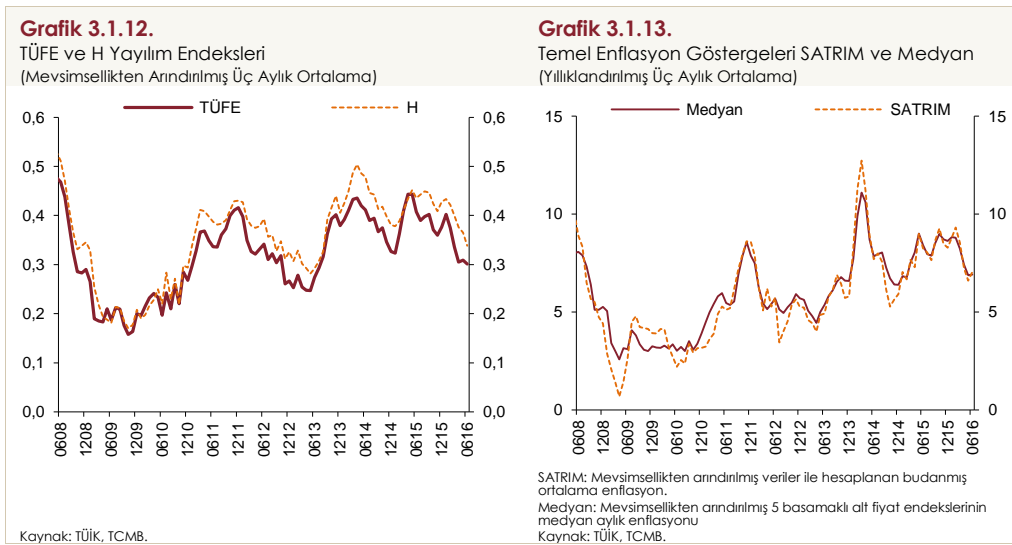
Özetle, bu dönemde, gıda ve kur kaynaklı maliyet unsurlarındaki iyileşmenin yanında, turizm sektöründeki talep düşüşü de, özellikle konaklama, ulaştırma ve yemek hizmetleri kanalıyla, hizmet enflasyonundaki yavaşlamada etkili olmuştur. Ayrıca, bu dönemde enflasyon eğilimi ve fiyatlama

davranışına ilişkin göstergelerde de iyileşme kaydedilmiştir. Öte yandan, ücret gelişmeleri, genel enflasyon seviyesi ve enflasyon beklentilerinde mevcut seyrin katkısıyla hizmet enflasyonu halen yüksek seyrini korumaktadır. Söz konusu etkenlerin, kira enflasyonunda son dönemde gözlenen ivmelenmede de payı olduğu düşünülmektedir.

Temel mal ve hizmet gruplarındaki yavaşlamaya bağlı olarak temel enflasyon göstergelerinden H ve I'nın yıllık enflasyonları bir önceki çeyreğe kıyasla yaklaşık 0,8 puan gerilemiş ve sırasıyla yüzde 8,56 ve 8,67 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 3.1.10). Bu dönemde temel enflasyon göstergelerinin ana eğilimlerinde de hizmet fiyatları kaynaklı olarak yavaşlama kaydedilmiştir (Grafik 3.1.11).

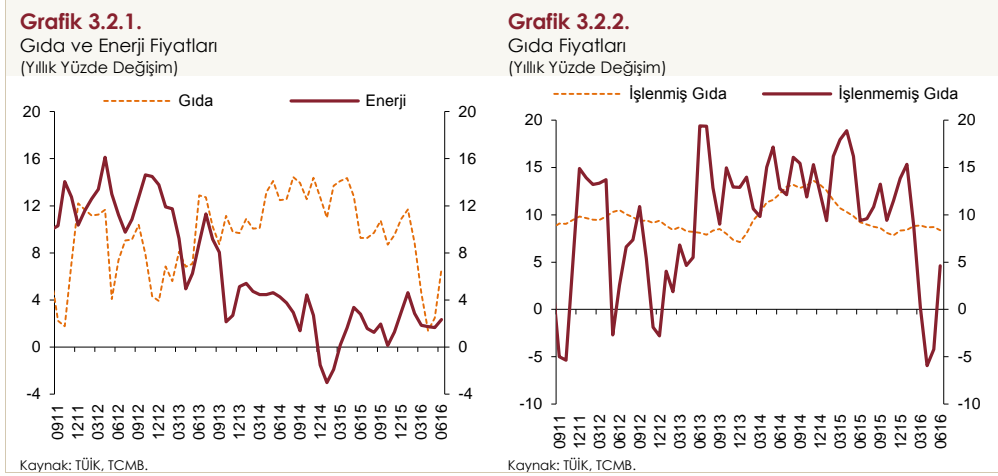

Yayımlı endekslerine göre fiyat artırma eğilimi ilk çeyreğe kıyasla azalış göstermiştir (Grafik 3.1.12). Benzer şekilde TCMB bünyesinde takip edilen SATRIM ve Medyan gibi alternatif temel enflasyon göstergeleri de bir önceki çeyreğe kıyasla gerileme kaydetmiştir (Grafik 3.1.13). Özetle, yılın ikinci çeyreğinde eğilim ve fiyatlama davranışına ilişkin takip edilen göstergeler, enflasyonun ana eğiliminde bir yavaşlamaya işaret etmiştir.

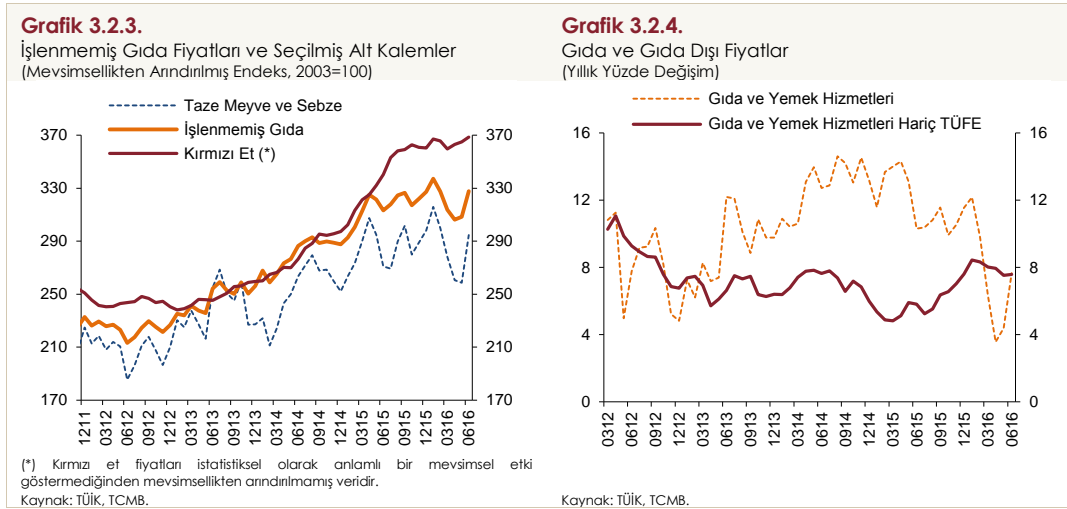

3.2. Gıda, Enerji ve Alkol-Tütün Fiyatları

Yılın ilk çeyreğinde belirgin bir azalış gösteren gıda yıllık enflasyonu ikinci üç aylık dönemde yaklaşık 2 puanlık artışla yüzde 6,63'e yükselmiştir (Grafik 3.2.1). Böylelikle bu grupta enflasyon Nisan Enflasyon Raporu'nda Haziran ayı için varsayılan patika ile uyumlu gerçekleşmiştir.

Bir önceki çeyrek sonunda oldukça düşük seviyelere gerileyen işlenmemiş gıda yıllık enflasyonu bu çeyrekte 4,40 puan artarak yüzde 4,62 olmuştur (Grafik 3.2.2). Mevsimsellikten arındırılmış işlenmemiş gıda fiyatları Şubat-Nisan dönemindeki düşüşün ardından Mayıs ayında nispeten ılımlı bir seyir izlemiş, Haziran ayında ise kayda değer bir oranda yükselmiştir (Grafik 3.2.3). Haziran ayındaki bu gelişimde sebze fiyatlarındaki baz etkisine ek olarak meyve fiyatlarındaki yükseliş etkili olmuştur. Özellikle kiraz, karpuz, kayısı gibi endekse Haziran ayında dahil olan meyvelerin fiyatlarının geçmiş yıllara göre yüksek seyrettiği izlenmiştir. Alınan tedbirlerin etkisi ile ilk çeyrekte ılımlı bir seyir izleyen kırmızı et fiyatları ikinci çeyrekte yüzde 2,48 oranında artmıştır (Grafik 3.2.3). Önümüzdeki dönemde Et ve Süt Kurumu tarafından, başta besilik canlı hayvan olmak üzere gerçekleştirilecek ithalatın yurt içi arzı destekleyerek kırmızı et fiyatlarının nispeten ılımlı bir seyir izlemesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

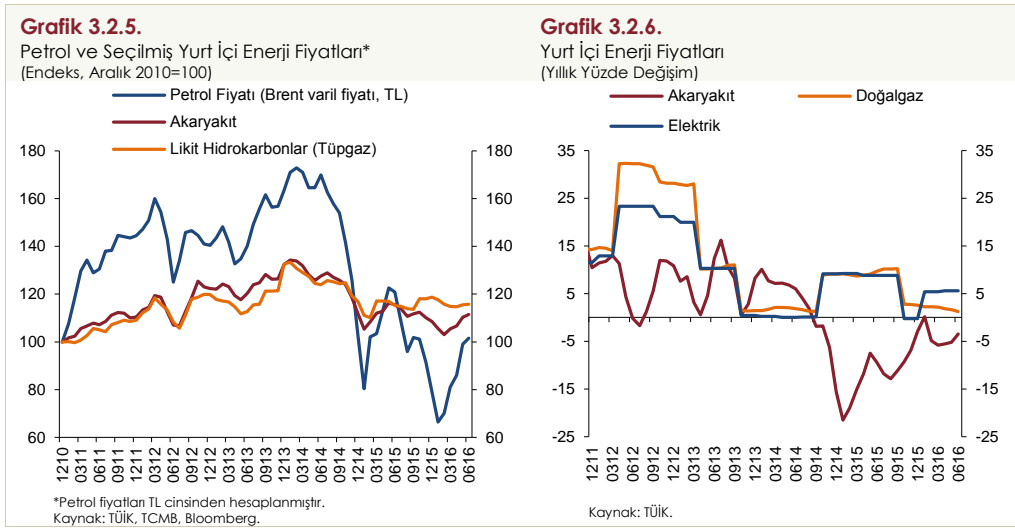

İşlenmiş gıda grubunda yıllık enflasyon ikinci çeyrekte 0,48 puan azalarak yüzde 8,38'e gerilemiştir (Grafik 3.2.2). Ekmek-tahıl, işlenmiş sebze ürünleri ile çay dışındaki gruplarda yıllık enflasyon

yavaşlama göstermiştir. Çiğ süt fiyatlarındaki görünümün etkisiyle peynir ve süt ürünleri fiyatları gerilemiştir. Katı ve sıvı yağ fiyatlarında ise bu dönemde yataya yakın bir görünüm gözlenmiştir. Diğer taraftan, buğday fiyatlarındaki ılımlı seyre karşın ekme ve tahıl ürünleri fiyatları yukarı yönlü seyrini sürdürmüştür. Çay fiyatlarında 2014 yılı başından bu yana gözlenen artış eğilimi bu dönemde de devam etmiştir. Mayıs ayında yaş çay alım fiyatlarında yapılan yüzde 12 oranındaki artış neticesinde, bu kalemdeki yukarı yönlü eğilimin devam etme riski bulunmaktadır.

İkinci çeyrekte gıda ve yemek hizmetleri grubunun yıllık enflasyonu 1,34 puan artışla yüzde 7,65'e yükselirken gıda ve yemek hizmetleri hariç tüketici enflasyonu 0,43 puan azalışla yüzde 7,59'a gerilemiştir (Grafik 3.2.4). Böylelikle, Haziran ayı itibarıyla, gıda ve gıda dışı enflasyon birbirine yakın seyretmiştir. Gıda ile ilişkili gruplarda enflasyonun hedefle uyumlu seviyelere gerilemesi büyük önem arz etmekte, bu konuda Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi'nin alacağı tedbirlerin katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir (Kutu 3.1).

Enerji fiyatları yılın ikinci çeyreğinde yüzde 1,94 oranında artmıştır (Tablo 3.1.1). Brent tipi ham petrolün varil fiyatı bu çeyrekte yüzde 24 oranında belirgin bir yükseliş göstermiştir. Bu gelişmeye paralel olarak, akaryakıt fiyatları bu dönemde yüzde 5,72 oranında artmıştır (Grafik 3.2.5). Anılan dönemde, şebeke suyu fiyatları da yüzde 1,67 oranında yükselmiştir. Sonuç olarak, yıllık enerji enflasyonu Haziran ayında baz etkisinin de katkısıyla 0,68 puan artarak yüzde 2,33 olmuştur. Böylece, enerji grubu tüketici enflasyonuna olumlu katkı vermeye devam etmiştir.

Alkollü içecekler ve tütün ürünleri fiyatları ilk çeyrekteki yüzde 10,69 oranındaki artışın ardından ikinci çeyrekte yatay seyretmiştir. Ancak, belirgin bir vergi ayarlamasının bulunmadığı Temmuz ayında, üretici firmalar sigara fiyatlarında artışa gitmiştir. Tüketici sepetindeki ürünler göz önüne alındığında, bu artış sonucunda tütün ürünleri fiyatlarının toplamda yaklaşık yüzde 10 oranında yükseleceği; kaydedilen fiyat artışının tüketici enflasyonu üzerinde yaklaşık 0,5 puanlık ek bir katkı yapacağı öngörülmektedir. Fiyat ayarlaması ay içinde gözlemlendiğinden tütün ürünlerindeki fiyat artışının tüketici enflasyonuna yansımaları Temmuz ve Ağustos aylarında gözlenecektir.

3.3. Yurt İçi Üretici Fiyatları

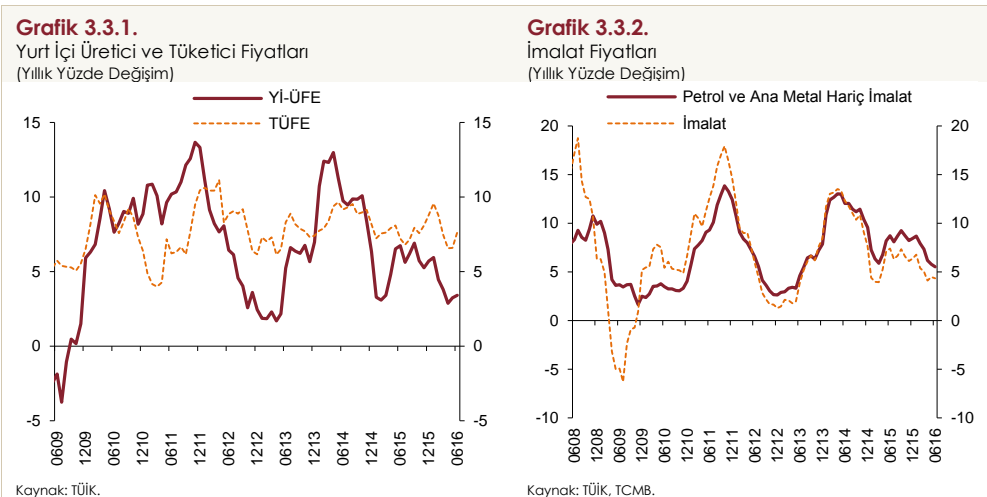
Yurt içi üretici fiyatları (Yİ-ÜFE) yılın ikinci çeyreğinde imalat sanayi fiyatlarındaki gelişmelerin etkisiyle yüzde 2,43 oranında artmıştır. Ancak, yıllık Yİ-ÜFE enflasyonu bir önceki çeyreğe kıyasla 0,39 puan gerileyerek yüzde 3,41 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 3.3.1, Grafik 3.3.1).

Tablo 3.3.1.
Yİ-ÜFE ve Alt Kalemler
(Üç Aylık ve Yıllık Yüzde Değişim)

	2015				2016		
	II	III	IV	Yıllık	I	II	Yıllık
Yİ-ÜFE	2,81	2,20	-1,94	5,71	0,75	2,43	3,41
Madencilik	3,59	-3,41	-1,08	-0,69	-1,36	6,49	0,36
İmalat	3,45	2,12	-1,89	6,38	1,33	2,75	4,33
Petrol Ürünleri Hariç İmalat	3,12	2,70	-1,32	7,28	1,56	2,14	5,13
Petrol ve Ana Metal Ürünleri Hariç İmalat	3,22	2,88	-0,57	8,44	1,66	1,49	5,53
Elektrik, Gaz Üretimi ve Dağıtım	-3,33	5,38	-3,39	0,19	-4,99	-2,96	-6,14
Su Temini	2,21	0,27	2,89	19,95	3,27	1,52	8,17
Ana Sanayi Gruplarına göre Yİ-ÜFE							
Ara Mali	2,96	3,05	-2,30	5,69	1,19	2,59	4,51
Dayanıklı Tüketim Malları	3,20	4,07	-0,40	12,48	4,76	2,56	11,37
Dayanıklı Tüketim Malları (Altın Hariç)	2,98	2,87	2,54	11,78	3,31	0,97	10,04
Dayaniksiz Tüketim Malları	3,31	0,60	-0,52	6,73	1,55	1,81	3,46
Sermaye Mali	1,33	5,15	-0,45	-10,08	1,59	1,03	7,44
Enerji	2,87	-0,49	-5,54	-2,57	-4,86	4,46	-6,58

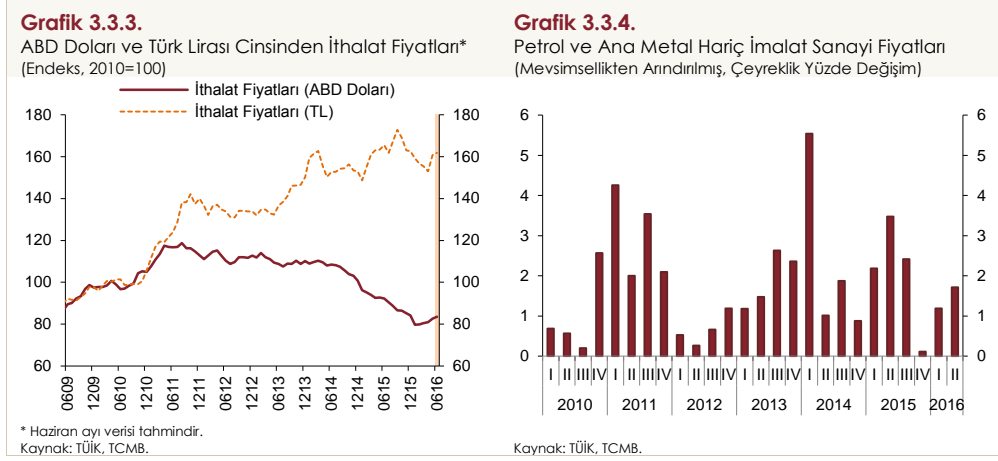
Kaynak: TÜİK, TCMB.

Yılın ikinci çeyreğinde imalat sanayi fiyatları yüzde 2,75 oranında artmış, grup yıllık enflasyonu ise yüzde 4,33 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 3.3.1, Grafik 3.3.2). Bu dönemde, imalat sanayi fiyatlarında gerçekleşen artışlarda ham petrol fiyatlarındaki yükseliş belirleyici olurken gıda imalatı ve endüstriyel metal imalatındaki artışlar da öne çıkmıştır. Öte yandan, döviz kurlarındaki istikrarlı seyir bu baskıları sınırlamıştır. Sonuç olarak, yılın ikinci çeyreğinde ithalat fiyatları hem ABD doları hem Türk lirası bazında sınırlı oranda artmıştır (Grafik 3.3.3).

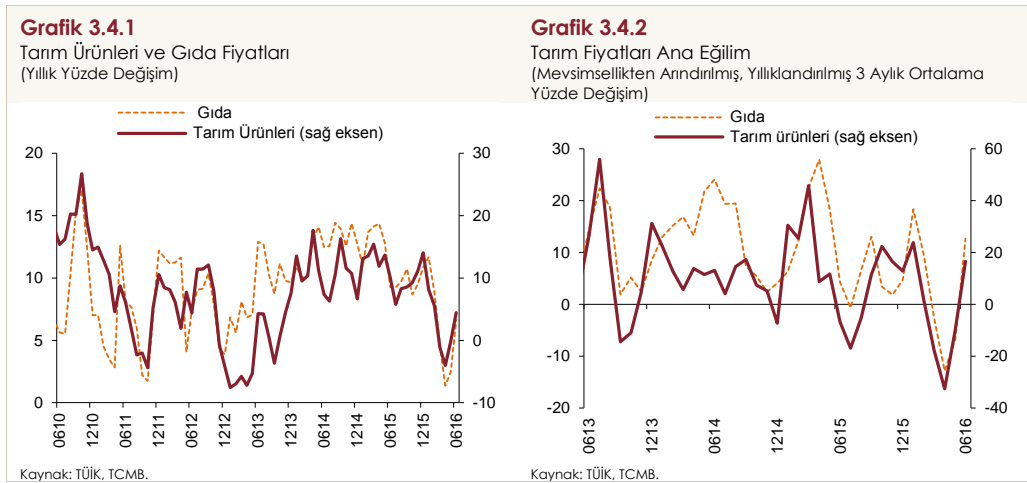
Bu dönemde ana sanayi gruplarının tüm kalemlerinde fiyat artışları gözlenmiştir (Tablo 3.3.1). Enerji fiyatları ham petrol fiyatlarının etkisiyle yüzde 4,46 oranında artmıştır. Ara mali fiyatlarındaki yüzde 2,59 oranındaki artışta demir-çelik fiyatları belirleyici olmuştur. Dayanıklı tüketim malları mücevherat

kaynaklı olarak yüzde 2,56 oranında artmış, mücevherat dışı dayanıklı tüketim mallarının fiyatlarında ise mobilya kaynaklı daha sınırlı bir artış gözlenmiştir. Dayanısız tüketim malları fiyatlarında kaydedilen artışta ise başta et ve et ürünleri olmak üzere gıda imalatı fiyatları belirleyici olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte, üretici fiyatlarının ana eğilimi hakkında bilgi içeren petrol ve ana metal hariç imalat sanayisinde enflasyon eğilimi bir önceki döneme kıyasla yükselse de maliyet yönlü baskılar nispeten zayıf seyretmeye devam etmiştir (Grafik 3.3.4).

3.4. Tarım Ürünleri Üretici Fiyatları

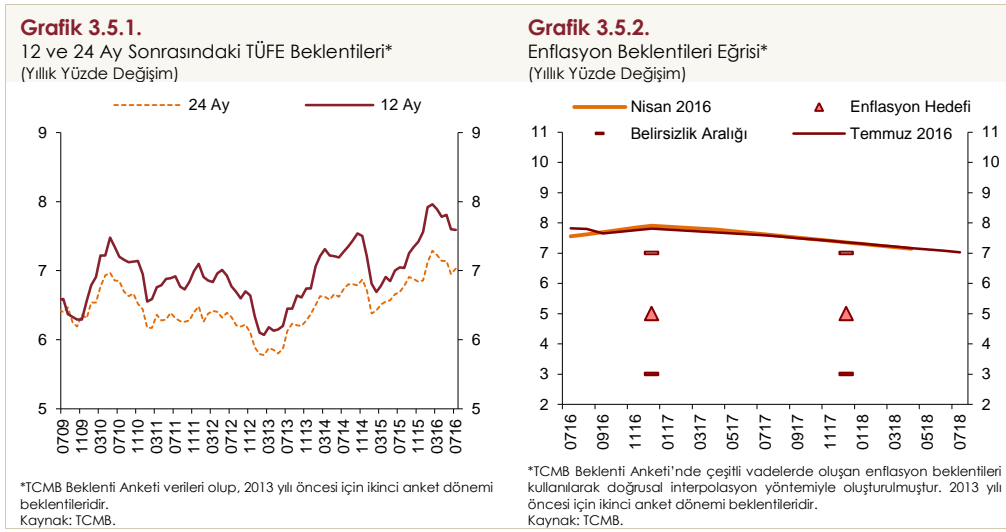
Yılın ikinci çeyreğinde Tarım Üretici Fiyatları Endeksi (Tarım ÜFE) yüzde 4,81 oranında artış göstermiş, bu grupta yıllık enflasyon yaklaşık 5,5 puanlık artışla yüzde 4,45 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 3.4.1). Bu dönemde, meyve ve sebze ürünlerinde yıllık enflasyon bir önceki çeyreğe kıyasla yükselmiştir. Canlı sığır ve çiğ süt üretici fiyatlarının yanı sıra tahıl fiyatlarında da buğday fiyatlarındaki yükselişe bağlı olarak artış kaydedilmiştir. Buna ek olarak şeker pancarı ve yaş çay alım fiyatlarında da yüksek oranlı artışlar gözlenmiştir.

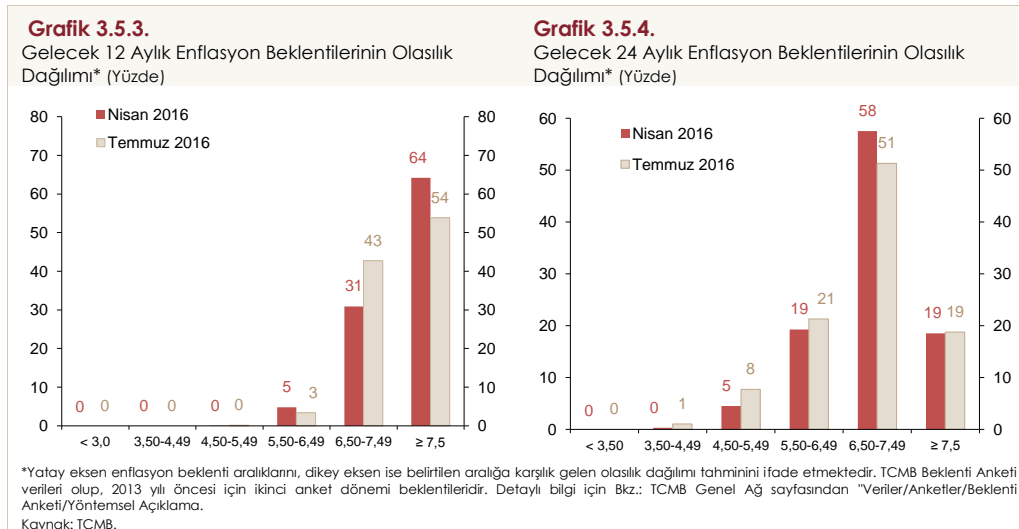
Mevsimsellikten arındırılmış verilerle üç aylık ortalamalara göre tarım ürünleri üretici fiyatları ana eğilimi incelendiğinde belirgin bir yükseliş gözlenmektedir. Bu yükselişin gıda tüketici fiyatlarına da yansıtıldığı izlenmektedir (Grafik 3.4.2).

3.5. Beklentiler

Tüketici enflasyonunun Şubat ayından beri gösterdiği olumlu görünümün etkisiyle orta vadeli beklentilerdeki iyileşme 2016 yılının ikinci çeyreğinde de devam etmiştir. Beklentilerin üzerinde gerçekleşen Haziran ayı enflasyonunun etkisiyle yılsonu enflasyon beklentisi yüzde 7,81 oranına yükselmiş, ancak ilgili ayda orta vadeli beklentilerde kayda değer bir değişiklik gözlenmemiştir (Grafik 3.5.1). Enflasyon beklentileri vadeler bazında Nisan Enflasyon Raporu dönemi ile kıyaslandığında, orta vadeli beklentilerin seyrinde belirli bir farklılık olmadığı gözlenmiştir (Grafik 3.5.2). Bununla birlikte enflasyon beklentileri halen 2016 ve 2017 yılsonları için yüzde 5 olarak belirlenen hedefin üzerinde seyretmektedir.

Orta vadeli enflasyon beklentilerinin olasılık dağılımları incelendiğinde, Temmuz ayında enflasyon beklentilerinde Nisan ayına kıyasla bir miktar iyileşme görülmektedir (Grafik 3.5.3 ve Grafik 3.5.4). 12 ay sonrası için enflasyonun yüzde 6,5 ile 7,49 arasında gerçekleşmesine atfedilen olasılık artarken yüzde 7,5 ve üzerinde gerçekleşmesine atfedilen olasılıkta azalış gözlenmiştir. Gelecek 24 aya ilişkin beklentilerin dağılımındaki iyileşme ise daha sınırlı kalmıştır.

Kutu
3.1

Enflasyonla Mücadelede Gıda Fiyatlarının Önemi

Gıda grubu, gerek tüketici fiyat endeksi içindeki ağırlığının gerekse fiyatlarının artış oranı ve oynaklığının yüksek olması sebebiyle fiyat istikrarı açısından en önemli alt grup konumundadır. Bu gruptaki fiyat hareketleri enflasyon üzerindeki doğrudan etkilerinin yanısıra başta hizmetler olmak üzere diğer alt gruplar üzerinde dolaylı etkiler oluşturmakta ve kısa vadede enflasyon seviyesi ve enflasyon beklentilerinin seyri üzerinde belirleyici olabilmektedir.

Hanehalklarının zorunlu tüketim ihtiyaçları içerisinde gıda ürünleri birincil önemde olduğundan, gıda fiyatları sosyal açıdan da önem taşımaktadır. Gelir seviyesindeki artışa paralel olarak gıdanın endeks içindeki payı zamanla azalsa da, 2016 yılı itibarıyla bu pay halen endeksin yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır (Akçelik, 2016). Bu nedenle gıda fiyatları başta enflasyon olmak üzere alım gücü, refah düzeyi, gelir dağılımı gibi önemli makroekonomik değişkenleri etkilemektedir. Dolayısıyla, gıda fiyatlarındaki gelişmeler fiyat istikrarı ve uzun dönemli makroekonomik istikrar açısından oldukça önemli rol oynamaktadır.

Gıda Fiyatlarının Yüksek Seyri

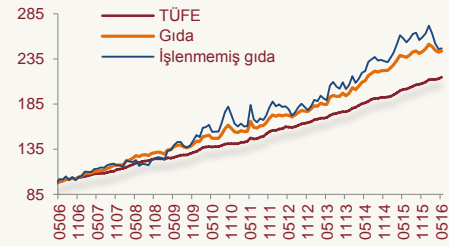
Mevsimsellikten arındırılmış fiyat endekslerinin seyri incelendiğinde, son on yıllık dönemde gıda fiyat endeksinin TÜFE'ye kıyasla daha yüksek bir seviyede olduğu ve aradaki farkın özellikle 2009 sonrasında belirginleştiği görülmektedir (Grafik 1). Ayrıca, fiyatlar genel düzeyinden ayrışmanın işlenmemiş gıda grubunda daha belirgin olduğu dikkat çekmektedir (Grafik 2).

Bu doğrultuda, 2006-2015 döneminde 2012 yılı dışındaki tüm yıllarda, gıda grubu yıllık enflasyonu tüketici enflasyonundan yüksek gerçekleşmiş, gıda grubu tüketici enflasyonunun belirlenen hedeflerden sapmasında önemli rol oynamıştır. Yıl sonu gıda enflasyon gerçekleşmesinin o yılki enflasyon hedefinden farkını ve gıdanın tüketim sepetindeki ağırlığını bir arada değerlendirerek, bu grubun hedeften sapmaya sunduğu ortalama ek katkı Tablo-1'de hesaplanmıştır. Sonuçlar gıda enflasyonunun hedefle uyumlu gerçekleştiği bir varsayım altında, 2006-2015 döneminde ortalama tüketici enflasyonunun 1,3 puan daha düşük gerçekleşebileceğine işaret etmektedir. Bu durum, gıda ve tarımsal ürün piyasalarına dair alınabilecek önlemlerle enflasyonla mücadelede önemli kazanımlar sağlanabileceğini ortaya koymaktadır.

Gıda fiyatlarındaki görece yüksek seyir uluslararası karşılaştırmalarda da öne çıkmaktadır. Tüketici fiyatlarına oranla görece gıda fiyatları ekonomik büyüklük, coğrafi yakınlık ve iklim koşullarına göre sınıflandırılmış Avrupa Birliği (AB) üyesi ülke gruplarıyla karşılaştırıldığında, Türkiye seviye bakımından olumsuz yönde ayrışmaktadır (Grafik 3). Görece gıda fiyat endeksindeki ayrışma özellikle 2010 sonrası dönemde belirginleşmiştir.

Grafik 1. Fiyat Endeksleri

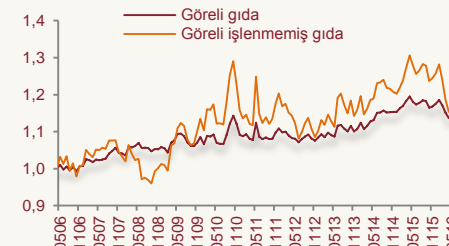
(Mevsimsellikten Arındırılmış, 2006=100)

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Grafik 2. Görece Gıda Fiyat Endeksleri

(Mevsimsellikten Arındırılmış, 2006=1, TÜFE'ye Oranla)

Kaynak: Akçelik ve Yüksel Yücel (2016).

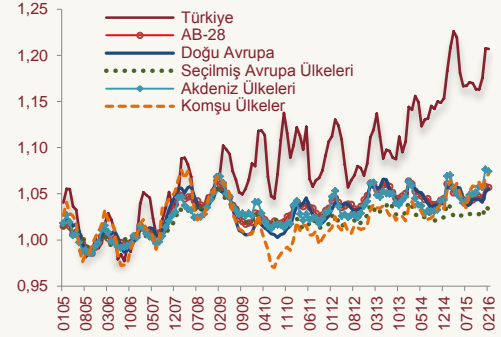
Tablo 1. Tüketici Enflasyonunun Hedeften Sapmasında Gıda Grubunun Ortalama Ek Katkısı

	2006-2015 Ortalama
TÜFE Enflasyonu (%)	8,20
Gıda Enflasyonu (%)	10,08
Enflasyon Hedefinden Ort. Sapma (% puan)	2,95
Hedeften Sapmaya Gıdanın Ek Katkısı (% puan)	1,28

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Gıda fiyatlarının yüksek oynaklığı

Türkiye'de gıda enflasyonunun seviyesi kadar oynaklığı da yüksek seyretmektedir (Grafik 3). TCMB bünyesinde önceki dönemlerde yapılan çalışmalar, tüketici fiyat endeksi alt kalemleri arasında en yüksek oynaklığın işlenmemiş gıda kaleminde olduğuna ve ülkemizde işlenmemiş gıda fiyatlarındaki oynaklığın boyutunun AB ülkelerine kıyasla belirgin şekilde yüksek olduğuna işaret etmiştir (Öğünç, 2010). Bu konudaki güncel çalışmalar gıda fiyatlarındaki yüksek oynaklığın 2010-2016 döneminde de sürdüğünü göstermektedir (Tablo 2). Türkiye'nin 2010 sonrası dönemde tüm ülke gruplarında en yüksek oynaklığa sahip ülke olarak belirmesi, olumsuz yönde bir ayrışmaya işaret etmektedir. 2005-2016 dönemi için bakıldığında da benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Grafik 3. Ortalama Göreli Gıda Fiyatları* (2004=1)

* Belirtilen ülke gruplarının basit ortalamasını ifade etmektedir.

Seçilmiş Avrupa Ülkeleri:

Avusturya, Belçika, Danimarka, Almanya, Fransa, İrlanda, Hollanda, Portekiz, İspanya, Finlandiya, İsveç, Norveç, İsviçre, İngiltere, İtalya. Doğu Avrupa Ülkeleri: Bulgaristan, Hırvatistan, Çekya, Yunanistan, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya. Akdeniz Ülkeleri: Hırvatistan, Fransa, Yunanistan, İtalya, İspanya, Malta, Slovenya. Komşu Ülkeler: Bulgaristan, Yunanistan

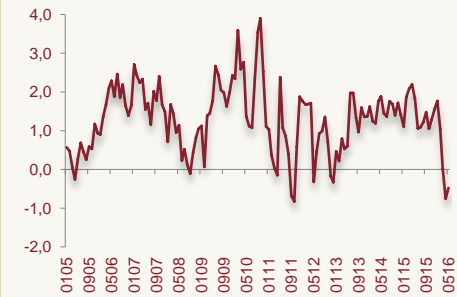
Kaynak: Akçelik ve Yüksel Yücel (2016).

Tablo 2. Gıda Fiyatları Beklenmedik Oynaklığı* (2010-2016)

Doğu Avrupa Ülkeleri		Seçilmiş Avrupa Ülkeleri		Akdeniz Ülkeleri		Komşu Ülkeler	
Türkiye	0,73	Türkiye	0,73	Türkiye	0,73	Türkiye	0,73
Bulgaristan	0,31	İsviçre	0,23	Malta	0,27	Bulgaristan	0,31
Macaristan	0,28	İngiltere	0,22	Slovenya	0,24	Yunanistan	0,12
Slovenya	0,24	Danimarka	0,21	Fransa	0,13		
Polonya	0,19	Hollanda	0,17	Hırvatistan	0,13		
Çekya	0,17	Avusturya	0,16	Yunanistan	0,12		
Romanya	0,14	Norveç	0,16	İspanya	0,08		
Slovakya	0,13	Finlandiya	0,14	İtalya	0,07		
Hırvatistan	0,13	Fransa	0,13				
Yunanistan	0,12	Belçika	0,11				
		Almanya	0,09				
		İsveç	0,08				
		Portekiz	0,08				
		İspanya	0,08				
		İrlanda	0,07				
		İtalya	0,07				
Ortalama	0,19	Ortalama	0,13	Ortalama	0,15	Ortalama	0,21

* Beklenmedik oynaklık ölçütü olarak Alvarez ve Matea (1999) çalışmasındaki yaklaşım benimsenmiştir. Buna göre, ilgili oynaklık ölçütü her ülke için Demetra+ programı yardımıyla Tramo-Seats yöntemiyle tahmin edilen (seviye kayması, toplamsal uç değer gibi müdahale çözümlenmeleri içeren) SARIMA modelinin kalıntılarının (residual) standart sapmasınının 100 ile çarpılmasıyla elde edilmektedir. Model tahmininde logaritmik veriler kullanılmıştır. Kalıntılar örneklem dönemi: 2010:02-2016:02. Ortalama değerleri Türkiye'yi içermemektedir. Kaynak: Akçelik ve Yüksel Yücel (2016).

Oynaklıkta gözlenen yüksek seyrde işlenmemiş gıda fiyatları etkili olmaktadır. Nitekim, işlenmemiş gıda grubunun yıllık tüketici enflasyonuna yaptığı katkı -1 ile 4 puan gibi geniş bir aralıkta değişerek, aydan aya önemli dalgalanmalar gösterebilmektedir (Grafik 4). Bu seyir tüketici enflasyonunun analiz ve tahmininde önemli bir belirsizlik unsuru oluşturmakta ve beklenti yönetimini zorlaştırmaktadır.

Grafik 4. İşlenmemiş Gıdanın Yıllık Tüketici Enflasyonuna Katkısı (Yüzde puan)

Kaynak: TÜİK, TCMB.

İşlenmemiş gıda fiyatlarındaki oynaklığın görece yüksek olmasının nedenleri hesaplanma yöntemine ilişkin hususlar ile yapısal unsurlar olarak iki temel grupta ele alınabilir (TCMB Enflasyon Raporu 2011-I). İşlenmemiş gıdadaki oynaklığın temel belirleyicisi olan taze meyve ve sebze ürün fiyatları endekse dahil edilirken tercih edilen ağırlık ve fiyatların endekslere dahil edilme yöntemleri, fiyatlardaki oynaklığı etkileyebilmektedir (Atuk ve diğerleri, 2013). İşlenmemiş gıda grubu oynaklığına etki eden bir diğer faktör olan yapısal unsurlar ise üretimin iklim koşullarına yüksek bağımlılığı, depolama faaliyetlerinin geliştirilmesi ihtiyacı, üretici ile nihai tüketici arasındaki uzun dağıtım zinciri ile denetim/gözetim mekanizmalarındaki iyileştirme alanları gibi unsurlar fiyatlarda yüksek oynaklığa yol açan yapısal faktörler olarak öne çıkmaktadır.

Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi

Gıda fiyatlarındaki artışların ve yüksek oynaklığın tüketici enflasyonu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler gıda ve tarımsal ürün piyasalarının yakından takibini gerekli kılmıştır. Bu çerçevede, 9 Aralık 2014 tarih ve 29200 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2014/20 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile "Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi" (Komite) oluşturulmuştur.

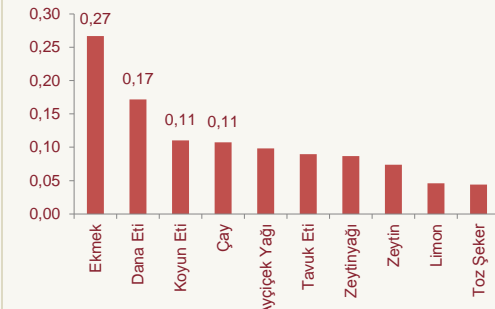
Komite, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında; Ekonomi, Gümrük ve Ticaret, Kalkınma ve Maliye Bakanlıklarının Müsteşarları, Hazine Müsteşarı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı ve Türkiye İstatistik Kurumu Başkanının katılımıyla toplanmaktadır. Komitenin temel amacı; gıda ve tarım ürünlerinin kısa ve uzun vadeli arz-talep, ihracat-ithalat ve üretim-tüketim değişimleri ile bu değişimlerin ve dağıtım zincirindeki gelişmelerin fiyatlara olası etkilerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi, gerekli görülmesi halinde, alınacak tedbirler ve uygulanacak politikalara ilişkin önerilerde bulunulmasıdır.

Genelde üç ayda bir toplanan komite, gerektiğinde başkan veya üyelerden birinin talebi üzerine de toplanabilmektedir. Komitenin bir alt grubu olan Çalışma Grubu düzenli olarak bir araya gelmekte, elde ettiği bulguları Komite'ye sunmaktadır. Bu kapsamda görüşülen konular Komite tarafından Ekonomi Koordinasyon Kurulu'na raporlanmaktadır.

Komitede şu ana kadar başta kırmızı et olmak üzere birçok ürün analiz edilmiş ve alınabilecek tedbirler görüşülmüştür. Çalışma grubu sektör temsilcileriyle sorunların tespitine ve alınabilecek önlemlere yönelik görüşmeler gerçekleştirerek bunları Komite'ye düzenli olarak raporlamıştır. Toprak Mahsulleri Ofisi'nin katılımıyla başta buğday olmak üzere hububat fiyatlarının gelişimi ve maliyetler incelenmiş, tedbirler değerlendirilmiştir. Çeşitli tarımsal ürünlerde ilgili Bakanlıklarca inceleme, tespit ve denetim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Gerekli görülen durumlarda Rekabet Kurumu Başkanlığı'ndan inceleme talep edilmiştir. Bazı ürünlerde dış ticaret önlemleri değerlendirilmiştir. Bugüne kadar kırmızı et, çay, fındık, zeytinyağı, ekmek ile çeşitli yaş meyve ve sebzeler için üreticiden tüketiciye uzanan zincire dair ürün marj analizleri yapılmıştır. Komitede piyasa izleme ve değerlendirme faaliyetlerine ek olarak, sorumlu kurum öncülüğünde ilerleyen yapısal konuları da içerebilen çeşitli tedbir çalışmaları da yürütülmektedir.

Komite 6. toplantısında Mayıs ayı itibarıyla tüketici enflasyonuna yüksek katkı yapan ürünlere dair değerlendirmelerde bulunmuştur (Grafik 5). Özellikle kırmızı et ile ilgili alınan tedbirlerin sonuçları yakından izlenmektedir. Kırmızı et alanında arz açığını dengelemek ve ülkemizde üretilen besi materyalinin nitelik olarak iyileştirilmesini sağlamak üzere Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından bir dizi çalışma yürütülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında; 3 Mayıs 2016 tarihinde Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü ile Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü'nce 2016 yılı sonuna kadar kullanılmak üzere sıfır gümrük vergisi ile besilik ve damızlık canlı hayvan ithalatı tarife kontenjani açılmıştır. Kırmızı ette alınan tedbirler neticesinde fiyatların artış eğilimi yakın dönemde yerini ılımlı bir seyre bırakmıştır (Grafik 3.2.3). Kırmızı et fiyatlarında istikrarın sağlanabilmesi için kısa vadeli ithalat politikasının orta ve uzun vadeli yapısal tedbirlerle desteklenmesi önem arz etmektedir.

Grafik 5. Gıda Ürünlerinin Yıllık Tüketici Enflasyonuna Katkısı* (İlk 10 Ürün, Mayıs 2016)

*Yıllık enflasyona basit katkılar doğrudan bir ürün fiyatının yıllık artış oranının o ürünün güncel ağırlığıyla çarpılması ile elde edilmiştir.
Kaynak: TÜİK, TCMB.

Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi kapsamında yapılan çalışmalar, ülkemizde kalıcı fiyat istikrarına ulaşılması konusunda kurumların gösterebileceği ortak çabaya dair değerli bir örnek teşkil etmektedir. Bu alanda elde edilen kazanımların kalıcılığının sağlanabilmesi, çabaların derinleştirilerek yapısal konulara da odaklanması ve bu doğrultuda gıda ile ilişkili gruplarda enflasyonun tüketici enflasyon hedefi ile uyumlu seviyelere gerilemesi büyük önem arz etmektedir. Komite çalışmalarının neticesinde ürünler bazında detaylı çözüm önerileri üretilmiş olması, bu yolda atılmış önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Akçelik, F. (2016). Income Groups and Inflation in Turkey. Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ İktisat Bölümü.
- Akçelik, F. ve C. Yüksel Yücel (2016). Türkiye'de Gıda Fiyatları: Uluslararası Bir Karşılaştırma. TCMB Ekonomi Notları No. 16/23.
- Alvarez, L.J. ve M.L.L. Matea (1999). Underlying Inflation Measures in Spain. Documento de Trabajo Sayı:9911, Servicio de Estudios, Banco de España.
- Atuk, O., Özmen M. U. ve O. Sevinç (2013). Treatment of Seasonal Products and CPI Volatility. Central Bank Review, 13(1), sayfa 51-82.
- TCMB Enflasyon Raporu 2011-I , Kutu 3.1, "İşlenmemiş Gıda Fiyatlarında Oynaklığın Nedenleri".
- Öğünç, F. (2010). Türkiye'de İşlenmemiş Gıda Enflasyonunda Oynaklık: Durum Tespiti, TCMB Ekonomi Notları No. 10/05.